

Nyckeltal för hållbar utveckling i kommuner och landsting/regioner

Ett användarstöd för www.kolada.se

Uppdaterad 2017-08-21

Innehållsförteckning

Inledning.....	3
Utgångspunkter	4
Rapportens upplägg.....	5
Jämförelser och analys i Kolada.....	6
Nyckeltal för hållbar utveckling.....	8
Social hållbarhet	8
Miljömässig hållbarhet	10
Ekonomisk hållbarhet.....	13
Bilaga 1: Kolada – en lathund för användare.....	16
Jämföraren – se hållbarhet i din kommun eller ditt landsting	17
Bilaga 2: Nyckeltal för social hållbarhet	20
Bilaga 3: Nyckeltal för miljömässig hållbarhet.....	21
Bilaga 4: Nyckeltal för ekonomisk hållbarhet.....	22

Inledning

Hållbar utveckling är en vision, och ett försök att ta ett helhetsgrepp på samhällets centrala utmaningar med ett långsiktigt perspektiv. Begreppet myntades av Lester Brown 1981, och blev allmänt accepterat i och med ”Brundtland-rapporten” (*Vår gemensamma framtid*, FN 1987). I Brundtland-rapporten talas om *ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet*, och hållbar utveckling definieras som "en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov". Bakgrunden var en kritik mot ett alltför ensidigt intresse för ekonomiska faktorer, vid formulering av strategier för utveckling.

Diskussionen fortsätter och gäller nu också sättet att mäta tillväxt och utveckling. Följande citat är ett belysande exempel:

”Det är dags att vårt mätsystem flyttar fokus från mätning av produktion till att mäta välfärd i vid bemärkelse och att göra detta i ett hållbarhetsperspektiv. Att flytta fokus innebär inte att vi ska sluta använda oss av BNP och andra mått på produktion. Men det är viktigt att få ett ökat fokus på välfärden, eftersom gapet mellan den information som BNP förmedlar och det som är viktigt för människors levnadsförhållanden tycks öka. Detta betyder att vi måste utveckla ett statistiskt system som kompletterar mått på marknadsaktiviteter med mått om människors välfärd och som fångar hållbarhetsfrågor.”

Fritt översatt från Stiglitz, Sen och Fitoussi (2009) s. 11.¹

För att främja analyser och jämförelser i kommuner och landsting publicerar RKA ett stort antal nyckeltal och statistiska uppgifter i Kommun- och landstingsdatabasen (Kolada), tillgänglig på www.kolada.se. Det är nyckeltal om olika verksamheter, om befolkning, om demokrati och sociala förhållanden, och om miljö. RKA har därmed unika förutsättningar att erbjuda underlag för analys och jämförelser inom hållbar utveckling.

I samråd med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och en referensgrupp med deltagare från både kommuner och landsting tog RKA 2013 fram en uppsättning nyckeltal för uppföljning av hållbar utveckling på lokal nivå. Vissa förändringar av nyckeltalen har successivt genomförts, varför denna rapport har reviderats. Dessutom har rapporten uppdaterats med begreppet miljömässig hållbarhet som är en av de tre dimensionerna av hållbar utveckling, istället för ekologisk (se t ex Globala målen och Agenda 2030 på www.regeringen.se). Därför har vi också i Kolada övergått till miljömässig hållbarhet.

I det här dokumentet beskrivs hur nyckeltalen har valts ut, som ett stöd för användning och tolkning av de resultat som kan hämtas ur Kolada. Vår förhoppning är att det urval vi gjort tillgängligt ska kunna fungera som utgångspunkt – eller ”startpaket” – för de som inte kommit så långt i sitt eget arbete med uppföljning inom området. Förhoppningsvis kan det också fungera både som inspiration och datakälla för dem som redan kommit en bit på väg.

---

¹ Joseph E. Stiglitz, Amartya Sen & Jean-Paul Fitoussi: Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress, *Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress*, 2009. Se <http://www.stiglitz-sen-fitoussi.fr/en/index.htm>.

Utgångspunkter

Social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet är målsättningar på systemnivå (samhället, världen). En kommun- eller landstingsledning kan i varierande utsträckning bidra till utveckling i viss riktning. För att ge möjlighet att följa upp organisationens bidrag till systemets hållbarhet har ett antal nyckeltal som berör kommunernas och landstingens verksamheter valts ut. Samtidigt är olika aspekter av hållbarhet i hela det lokala systemet en viktig faktor för den strategiska planeringen, så att man kan prioritera och agera rätt i den egna verksamheten. För att svara upp mot behovet av en sådan omvärldsanalys har också nyckeltal som i högre grad beskriver läget i systemet, än den egna organisationens bidrag, inkluderats. Vår målsättning är alltså att erbjuda nyckeltal både om det som kommuner och landsting direkt kan påverka, och det som är svårare att påverka men viktigt att känna till och ta hänsyn till.

Vårt urval av nyckeltal utgår från uppföljningsområden som tagits fram inom två strategiarbeten med ett uttalat helhetsperspektiv. I Regeringens skrivelse 2005/06:126 *Strategiska utmaningar – En vidareutveckling av svensk strategi för hållbar utveckling* (Skr 2005/06:126) föreslås tolv huvudindikatorer som bör följas upp för att bedöma utvecklingen. Den andra strategin är *Europa 2020*, som är en tillväxtstrategi för att ”EU ska bli en smart och hållbar ekonomi för alla”. Strategin innehåller ett antal mål för EU, och varje land ansvarar sedan för att översätta mål och indikatorer till egna förhållanden.²

De nationella miljö- och folkhälsomålen (se www.sverigesmiljomal.se, www.miljomal.se och www.folkhalsomyndigheten.se) täcks i varierande utsträckning in av de uppföljningsområden som har identifierats genom ansatsen.

Mål, uppföljningsområden och nyckeltal

Efter att ha sammanfogat de två strategiernas uppföljningsområden, sett över terminologin, och i samråd med vår referensgrupp gjort vissa kompletteringar, har vi landat i följande uppsättning uppföljningsområden för de tre målen:

Mål och uppföljningsområden för hållbar utveckling

Mål	Uppföljningsområden
Social hållbarhet	Hälsa
	Trygghet
	Delaktighet och inflytande
	Jämställdhet
Miljömässig hållbarhet	Grundläggande utbildning
	Resurshushållning
	Växthusgaser
	Förnybar energi
	Giftfri miljö
Ekonomisk hållbarhet	Biologisk mångfald
	Offentlig ekonomi
	Demografisk försörjningskvot
	Sysselsättning
	Tillväxt
	Investeringar
	Forskning och utveckling
	Eftergymnasial utbildning

² Mål, indikatorer och nyckeltal är begrepp som ibland används på olika sätt av olika aktörer. I detta stycke har vi använt de benämningar som användes i respektive källa. Längre fram i handledningen används ordet *mål* för det som ska uppnås (t.ex. ”social hållbarhet”), *uppföljningsområden* för preciseringar av målens innebörd (t.ex. ”hälsa”), och *nyckeltal* om det mätetal som används för uppföljning.

Flera uppföljningsområden har bäring på mer än ett mål. Grundläggande utbildning har t.ex. både en social och en ekonomisk dimension. På samma sätt finns det nyckeltal som kan ha bäring på mer än ett uppföljningsområde. De kopplingar som görs i denna rapport mellan mål, uppföljningsområden och nyckeltal ska därför endast ses som förslag. Andra kopplingar än de vi har fastnat för kan vara lika relevanta, men vi har gjort vårt bästa för att åstadkomma en röd tråd och en tydlig beskrivning av hur vi har resonerat i denna handledning.

Rapportens upplägg

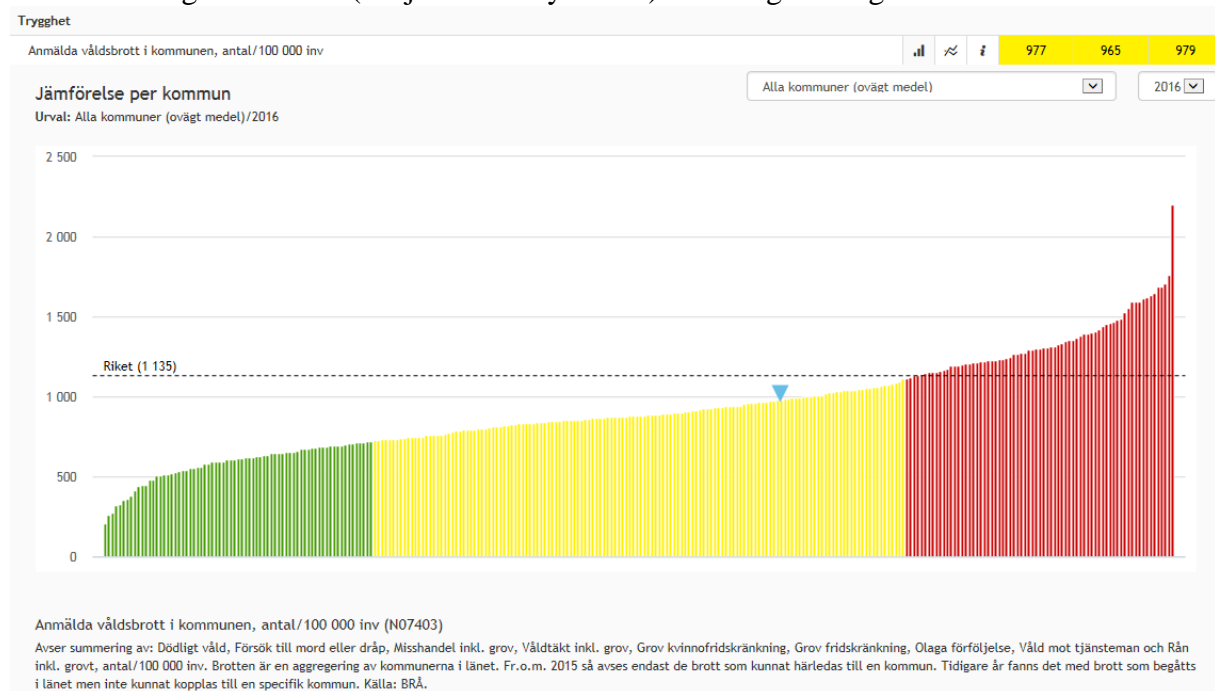
På nästa sida ges övergripande råd för tolkning och analys av de resultat som kan hämtas i Kolada. Därpå presenteras och kommenteras de nyckeltal som har valts ut för att spegla uppföljningsområdena inom social, miljömässig respektive ekonomisk hållbarhet. I bilaga 1 visas hur nyckeltalen går att få fram i Kolada som färdiga data-set eller enskilda nyckeltal. I bilaga 2-4 listas nyckeltalen med information om de namn och ID de har i Kolada, om data finns könsuppdelat eller inte, vilka datakällor som används och hur långa tidsserier som finns i Kolada.

Jämförelser och analys i Kolada

Databasen Kolada är ett verktyg för jämförelser av olika typer av data och resultat. Syftet är att se hur kommunen/landstinget/regionen ligger till i förhållande till andra, hur utvecklingen ser ut över tid och även att se vilka könsskillnader som finns (i de fall statistikunderlaget medger en könsuppdelning).

Nyckeltalen för hållbar utveckling finns i verktyget Jämföraren i Kolada, under fliken Om kommunen respektive Om regionen. Här finns sammanfattande diagram med goda möjligheter till jämförelser och analys. Här erbjuds en enkel visualisering och rangordning, i form av färgsättning av resultaten enligt en grön-gul-röd skala. De bästa resultaten (i jämförelse med andra) ges grön färg, och de sämsta resultaten ges röd färg. Vad som betraktas som bäst respektive sämst (dvs frågan om ett högt värde är bra eller dåligt) förklaras under respektive nyckeltal längre fram i detta dokument. Koladas färgsättning visar hur man ligger till i jämförelse med andra så det krävs egna analyser för att bedöma om det resultat man har är det önskvärda eller om det bör förändras. Färgen i sig säger således ingenting om ett värde är godkänt eller ej.

Nedan visas ett exempel på färgsatt diagram från Jämföraren i Kolada. Varje stapel motsvarar en kommun, värdena har rangordnats från lägst till högst och de 25 % av landets kommuner som har de lägsta värdena (för just detta nyckeltal) har fått grön färg.

Guide till tabeller och diagram

I vissa tabeller och diagram används färgerna rött, gult och grönt för att visa hur ett resultat ligger till jämfört med andra. För varje nyckeltal rangordnas alla kommuner/landsting efter sina resultat, och de bästa resultaten får grön färg, de sämsta får röd färg och de i mitten får gul färg. Saknas data på något nyckeltal visas det med grå färg.

När rött, gult och grönt används i stapeldiagram visar det andel av de ingående nyckeltalen med respektive färg. Klicka på "Visa underliggande data" för att se vilka nyckeltal som har vilken färg.

Tänk på att färgsättningen visar om man har bra eller dåliga resultat jämfört med andra. Den talar inte om ifall resultaten är bra eller dåliga. Man kan ha dåliga resultat jämfört med andra, vilket ger röd färg, trots att resultatet egentligen är bra (och vice versa).

- *Bästa 25%*
- *Mittersta 50%*
- *Sämsta 25%*
- *Ingen data*

För mer information om hur du tar fram presentationer Jämföraren, se bilaga 1. Länk till Jämföraren http://www.kolada.se/index.php?_p=index

Nyckeltal för hållbar utveckling

För varje mål (social, miljömässig respektive ekonomisk hållbarhet) har vi eftersträvat ett urval om ca tio nyckeltal. Begränsning av antalet nyckeltal är enligt vår mening en framgångsfaktor. Ett tiotal nyckeltal gör det i allmänhet möjligt att göra en bedömning på övergripande nivå. Fler nyckeltal kan visserligen ge mer nyanserade bilder, men försvårar också den sammanfattande bedömningen.

Social hållbarhet

Det finns ingen entydig definition av vad social hållbarhet är. Lester Brown beskrev det som ”ett stabilt och dynamiskt samhälle där grundläggande mänskliga behov uppfylls”. Med den utgångspunkten passar de fem uppföljningsområden vi valt att placera inom social hållbarhet väl: hälsa, trygghet, delaktighet, jämställdhet och grundläggande utbildning svarar alla mot grundläggande mänskliga behov. Konkretiseringen av begreppet social hållbarhet gör uppenbart hur social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet hänger ihop, och att ”hållbarhet” kräver en avvägning mellan olika intressen. Till de fem uppföljningsområdena har vi kopplat drygt tio nyckeltal.

Nyckeltal för social hållbarhet i kommuner och landsting

Uppföljningsområde	Nyckeltal	Kommun	Landsting
Hälsa	Återstående medellivslängd vid födseln (män) kommun/län, år	K	L
	Återstående medellivslängd vid födseln (kvinnor) kommun/län, år	K	L
	Invånare 16-84 år med bra självskattat hälsotillstånd kommun/landsting, andel (%)	K	L
Trygghet	Anmälda våldsbrott i kommunen/länet, antal/100 000 inv	K	L
	Invånare 16-84 år med avsaknad av tillit till andra, andel (%)	K	L
Delaktighet och inflytande	Hushåll som erhållit ekonomiskt bistånd i 10-12 månader under året, andel (%)	K	L
	Invånare 0-19 år i ekonomiskt utsatta hushåll, andel (%)	K	L
	Långtidsarbetslöshet 25-64 år i kommunen/landstinget, andel (%) av bef	K	L
Jämställdhet	Valdeltagande i senaste kommun-/landstingsvalet, (%)	K	L
	Lönegap median kvinnor - median män anställda av kommunen/landstinget, kr	K	L
Grundläggande utbildning	Elever i åk 9 som är behöriga till yrkesprogram, hemkommun/totalt landsting, andel (%)	K	L
	Gymnasieelever med examen eller studiebevis inom 4 år, hemkommun/län, andel (%)	K	L

Se Bilaga 2 för mer information om nyckeltalen.

Hälsa

Medellivslängden används ofta som ett sammanfattande nyckeltal för hälsoläget i befolkningen, t.ex. vid internationella jämförelser. Medellivslängden i ett geografiskt område utvecklas på mycket lång sikt, och redovisas av SCB som rullande femårs-medelvärden för den vid födseln förväntade återstående medellivslängden. Särskilt för mindre kommuner är det viktigt att studera utvecklingen över några år, eftersom det finns en viss osäkerhet i värdena för enskilda år (trots att det är medelvärden för flera år). Befolkningens självskattade hälsa ger en mer aktuell beskrivning av nuläget, och underlag samlas in i Folkhälsomyndighetens årliga undersökning. Folkhälsomyndighetens undersökning är för liten för att resultat ska kunna redovisas för landets alla kommuner. Vissa landsting har utvidgat undersökningen med fler respondenter, och Skåne, Västmanland och Stockholm genomför likartade undersökningar som medger publicering av resultat också för kommunerna i deras län. Ungefär 100 av landets kommuner saknar dock helt

data.

Även om hälsan också påverkas av en rad andra faktorer, så finns på lång sikt en möjlighet att påverka hälsan genom god hälso- och sjukvård, en väl fungerande utbildningsverksamhet och ett aktivt arbete mot socialt utanförskap.

Trygghet

Trygghet är ett grundläggande behov. Nyckeltal av relevans för tryggheten är *Anmälda våldsbrott/100 000 inv.* som hämtas från Brottsförebyggande rådets officiella statistik, och *Invånare 16-84 år med avsaknad av tillit till andra* från Folkhälsomyndighetens årliga enkät. Anmälda våldsbrott registreras på den kommun eller det län inom vilket brottet, enligt anmälan, har ägt rum. Kriminologer brukar framhålla att utvecklingen av antal anmälda brott över tid är en mycket osäker indikator på utvecklingen av den faktiska kriminaliteten. Det beror på att benägenheten att anmäla brott anses ha ökat på senare år. För Kolada-användaren innebär det att uppgifterna i första hand kan användas för jämförelser med andra, och att försiktighet måste iakttas vid analys av utvecklingen över tid. För både anmälda våldsbrott och andel invånare med avsaknad av tillit ges låga värden grön färg i Koladas Jämföraren.

Delaktighet och inflytande

Fyra nyckeltal med koppling till ekonomisk, social och politisk delaktighet ingår i urvalet. Ekonomiskt bistånd är starkt kopplat till arbetslösheten. Arbetslösheten påverkas av konjunkturen och därmed av utvecklingen i omvärlden, men kan också bero på utbildningsnivå och andra mer strukturella komponenter. Det finns exempel på kommuner som genom intern samordning, framgångsrik matchning och samarbete med andra myndigheter och näringsliv lyckats minska beroendet av ekonomiskt bistånd. Genom att använda ett nyckeltal för långvarigt bistånd (d.v.s. andel hushåll som fått bistånd i 10-12 månader under året) sätts fokus på kommunens förmåga att stärka den enskildes förmåga att försörja sig själv.

Andel invånare 0-19 år i ekonomiskt utsatta hushåll kallas ofta "barnfattigdom". Med ekonomiskt utsatta hushåll avses hushåll med låg inkomst eller ekonomiskt bistånd. Med låg inkomst avses, i Koladas nyckeltal, lägsta utgiftsnivå baserad på den norm som fastställdes på 1980-talet (med inflationsuppräknings) och en norm för boendeutgifter. Med ekonomiskt bistånd menas att sådant erhållits minst en gång under året. Data hämtas från SCB:s databas LISA. En svaghet i måttet är att det inte tar hänsyn till att köpkraften generellt sett har ökat kraftigt sedan 1980-talet, eftersom uppräkningsgränsen för låg inkomst bara sker i takt med prisnivån. Därmed tas inte hänsyn till det i fattigdomsforskningen etablerade synsättet att fattigdom är en relativ företeelse som måste väga in inkomsterna i den enskildes omgivning. Långtidsarbetslösheten redovisas av Arbetsförmedlingen. Nyckeltalet beräknas som andel av befolkningen i åldern 25-64 år som varit öppet arbetslösa eller i arbetsmarknadspolitiska program i mer än sex månader.³

Valdeltagande är ett mått på social inkludering utifrån ett medborgar- och demokratiperspektiv, snarare än ur ett försörjningsperspektiv.

I Koladas Jämföraren ges låga värden på biståndsberoende, ekonomisk utsatthet och långtidsarbetslöshet grön färg. Högt valdeltagande ges grön färg.

---

³ I den officiella arbetsmarknadsstatistiken redovisas vanligtvis *andelen av de arbetslösa* som har varit det i sex månader eller mer. I detta nyckeltal redovisar vi istället *andelen av befolkningen* som varit det i sex månader eller mer, vilket ger bättre jämförbarhet.

Jämställdhet

Brister i jämställdhet mellan kvinnor och män tar sig många uttryck. Lönegapet mellan könen kan spegla exempelvis skillnader i ansvarstagande för barnen, möjligheter att göra karriär eller könsmässig fördelning av arbetskraften på yrkesgrupper med olika lönenivåer. Det kan både fånga skillnader i lön och i könsfördelning på olika befattningar. Nyckeltalet avser anställda av den aktuella kommunen eller landstinget, och avspeglar alltså den lokala arbetsgivarpolitiken. Lönegapet beräknas som medianinkomsten för kvinnor minus medianinkomsten för män. Eftersom det vanligaste är att kvinnor tjänar mindre än män är lönegapet i allmänhet negativt. Höga värden på lönegapet, d.v.s. positiva eller måttligt negativa lönegap, har getts grön färg i Koladas Jämföraren.

Grundläggande utbildning

I dagens Sverige är ett krav för högre utbildning och jobb ofta att man har fullföljt gymnasieskolan, varför ”grundläggande utbildning” bör omfatta både grund- och gymnasieskola. Viktiga nyckeltal beskriver andel elever som lämnar grundskolan med behörighet till gymnasiet, och andel gymnasieelever med examen eller studiebevis inom 4 år. Höga andelar ges grön färg i Koladas Jämföraren

Miljömässig hållbarhet

De negativa konsekvenserna av vår tids utveckling av den materiella välfärden är tydliga på miljösidan. Utfiskning, kärnkraftskatastrofer, övergödning och växthuseffekt är bara några exempel. Bedömare med en utvecklingsoptimistisk hållning menar att det inte behöver vara så, utan att ekonomisk tillväxt är förenlig med en god miljö. Empiriskt kan man konstatera att de rikaste ekonomierna oftast är de mest resurseffektiva, d.v.s. för en given mängd producerade varor är resursförbrukning och miljöpåverkan lägre än i fattigare länder. Trots detta är den negativa miljöpåverkan i allmänhet mycket större i rikare ekonomier, p.g.a. den stora produktions- och konsumtionsvolymen.

Nedan beskrivs de nyckeltal som är möjliga att följa på kommun- och landstingsnivå, och som har relevans för den miljömässiga hållbarheten.

Nyckeltal för miljömässig hållbarhet i kommuner och landsting

Uppföljningsområde	Nyckeltal	Kommun	Landsting
Resurshushållning	Avfallsåtervinning i sjukhusfastigheter, andel (%)		L
	Resor med kollektivtrafik enl Trafä., resor/inv		L
	Energianvändning i verksamhetslokaler, kWh/kvm BRA		L
	Insamlat hushållsavfall kommun, kg/inv	K	
	Hushållsavfall som samlats in för materialåtervinning, inkl. biologisk behandling, andel (%)	K	
	Slutanvändning av energi totalt inom den geografiska kommunen, MWh/inv	K	
Växthusgaser	Utsläpp av växthusgaser inom kommunens/landstingets gränser, ton CO ₂ -ekv/inv	K	L
Förnybar energi	Förnybara drivmedel i kollektivtrafiken, andel (%)		L
Giftfri miljö	Antibiotikaförsäljning kommun/landsting, recept/1000 (medelbefolkning) inv	K	L
Biologisk mångfald	Ekologiskt odlad åkermark kommun/län, andel (%)	K	L
	Ekologiska livsmedel i kommunens/landstingets verksamhet, andel (%)	K	L

Se Bilaga 3 för mer information om nyckeltalen.

Resurshushållning

Resurshushållning fångas med hjälp av sex nyckeltal. Energianvändningen per kvadratmeter i landstingets egna verksamhetslokaler hämtas direkt från landstingen/regionerna. Ett nyckeltal som bara finns tillgängligt på länsnivå, är antal resor per invånare med kollektivtrafik. Uppgifterna hämtas till Kolada från myndigheten Trafikanalys (Trafä). Slutligen samlas uppgifter om mängd och andel återvunnet hushållsavfall in av *Avfall Sverige*, från 2011. Data om avfall från sjukhusfastigheter samlas in av landstingen själva.

Låg energianvändning, höga antal kollektivtrafikresor, små mängder hushållsavfall som i hög grad återvinns "premieras" i Kolada med grön färg. Graden av påverkbarhet varierar mellan nyckeltalen och mellan kommuner och landsting.

Växthusgaser

Data över utsläpp av växthusgaser, omvandlat till koldioxid-ekvivalenter (CO₂-ekv), i ton/invånare i kommunen/landstinget (eg. länet) kommer från RUS nationella emissionsdatabas.⁴ Nyckeltalet avser växthusgaser som har släppts ut inom det geografiska området, och är alltså inte kopplat enbart till kommunens eller landstingets verksamhet. Vid jämförelser är det viktigt att tänka på att enskilda industrianläggningar kan ge kraftiga utslag på utsläppen i en kommun eller ett län. I den färgsättning som tillämpas i Koladas Jämföraren ges låga värden grön färg.

Förnybar energi

Bara genom användning av förnybar energi kan samhällets energibehov tillgodoses på *riktigt* lång sikt. Data för förnybara drivmedel i kollektivtrafiken finns endast för landsting och beräknas genom drivmedelsvolymen från Trafikhuvudmännen och omräkningsfaktorer från Energimyndigheten. Graden av påverkbarhet för detta nyckeltal är hög, och en hög andel förnybar energi ges grön färg i Koladas Jämföraren.

Giftfri miljö

Överdriven antibiotikaanvändning är en folkhälsorisk, och användning av vissa antibiotika är ett miljöproblem. Trots att antibiotika *också* gör en oerhörd nytta i sjukvården, är det därför på sin plats att följa upp användningen ur ett miljöperspektiv.

Antibiotika används för både människor och djur varvid resistenta bakterier kan uppstå. Det finns dock bara statistik över antibiotikaförbrukningen för människor, på kommun- och länsnivå. Enligt Statens Veterinärmedicinska Anstalt uppgår användningen för djur bara till ca en femtedel av användningen för människor i Sverige, varför människors läkemedelsanvändning fångar det mesta.

Uppgifter om försäljning av antibiotika hämtas till Kolada från Socialstyrelsens Läkemedelsregister. Koladas nyckeltal bygger på folkbokföringsorten för de personer som hämtar ut antibiotika på recept. En låg receptföreskrivning ger i Koladas Jämföraren grön färg, eftersom miljöpåverkan då blir liten. Folkhälsoskäl talar för att det finns en "lagom" nivå av antibiotikaanvändning vilket gör att nollföreskrivning inte är önskvärt, men ur ren miljösynvinkel är färgsättningen rimlig. Landstingen har, i egenskap av huvudmän för hälso- och sjukvården, goda möjligheter att påverka utfallet, vilket inte gäller kommunerna.

Biologisk mångfald

I den ekologiska odlingen ersätts konstgödsel och kemiska bekämpningsmedel med andra metoder. Vissa hjälpmedel i produktionen som betraktas som "naturliga" får användas, till exempel såpvatten och kalk. Växelbruk och den begränsade användningen av konstgödsel och bekämpningsmedel främjar den biologiska mångfalden. Från Jordbruksverket hämtas nyckeltal för andel ekologiskt odlad åker.

Genom att köpa ekologiska livsmedel kan kommunen/landstinget bidra till att minska utsläpp av flera olika farliga substanser. Höga andelar ekologiskt jordbruk och inköp av ekologiska livsmedel ger grön färg i Koladas Jämföraren.

---

⁴ RUS står för *Regional Utveckling och Samverkan i miljömålssystemet*.

Ekonomisk hållbarhet

Ekonomisk hållbarhet handlar om att hitta en balans mellan materiell välfärd för dagens befolkning och för kommande generationer. Man kan säga att området har en real och en finansiell sida. Real hållbarhet handlar om att tillfredsställa nutida konsumtionsbehov samtidigt som man genom satsningar för framtiden möjliggör utveckling av nya och bättre varor och tjänster. Detta kan åstadkommas genom utbildning, investeringar och forskning och utveckling. Även om kommuner och landsting inte brukar ses som tillväxtmotorer så har de en helt central roll för tillväxten. De tillhandahåller viktig infrastruktur och kommunikationer, bedriver utbildningsverksamhet, och bedriver olika tjänster som frigör arbetskraft. Tillväxt och ekonomisk livskraft ligger i medborgarnas och därmed den politiska ledningens intresse. Men den reala ekonomin hänger också ihop med den finansiella ekonomin. Finansiella kriser kan få stora återverkningar på den reala ekonomin. Som kommun eller landsting har man ansvar att finansiera ett antal obligatoriska verksamheter, och otillräcklig finansiering av dagens verksamhet kan få allvarliga konsekvenser för förmågan att finansiera den framtida verksamheten. För ekonomisk hållbarhet har 11 nyckeltal valts ut.

Nyckeltal för ekonomisk hållbarhet i kommuner och landsting

Uppföljningsområde	Nyckeltal	Kommun	Landsting
Offentlig ekonomi	Resultat före extraordinära poster koncern, kr/inv	K	L
	Soliditet koncern, (%)	K	L
	Skattesats till kommun/landstinget, (%)	K	L
Demografisk försörjningskvot	Demografisk försörjningskvot, kommun/län	K	L
Sysselsättning	Förvärvsarbetande invånare 20-64 år, andel (%)	K	L
Tillväxt	Nyregistrerade företag kommun/län, antal/1000 invånare	K	L
	Nettoinpendling till kommun/länet, andel (%)	K	L
Investeringar	Nettoinvesteringar exkl. finansiella investeringar kommun, kr/inv	K	
	Förändring i materiella och immateriella tillgångar under året, kr/inv		L
Forskning och utveckling	Kostnad forskning och utveckling kommun/landsting, kr/inv	K	L
Eftergymnasial utbildning	Invånare 25-64 år med eftergymnasial utbildning, andel (%)	K	L

Se Bilaga 4 för mer information om nyckeltalen.

Offentlig ekonomi

En god ekonomi i kommuner och landsting är viktig både för den allmänna ekonomiska utvecklingen i Sverige, och för möjligheterna att långsiktigt bedriva och finansiera en bra verksamhet lokalt. Årets resultat är ett viktigt mått på flödet under året. Genom att mäta på koncernnivå tas även bolagen med, vilket gör att skillnader mellan kommuner och landsting som avspeglar organisation snarare än ekonomi kan undvikas. Det är inget självändamål för en kommun eller ett landsting att ha stora överskott, men överskott indikerar att man har en hållbar finansiering av verksamheten.

Soliditet på koncernnivå används för att bedöma den långsiktiga finansiella ställningen. Måttet relaterar det egna kapitalet till summa tillgångar. Genom att ackumulera överskott i finanserna över tid kan soliditeten förbättras. Skattesatsen kan vara en av orsakerna till eventuella obalanser i ekonomin, och skattehöjning/-sänkning en tänkbar åtgärd för att lösa dem.

De tre nyckeltalen är alla i hög grad påverkbara, även om omgivande förhållanden också spelar in. I Koladas Jämföraren har (relativt sett) positiva ekonomiska resultat, hög soliditet och låg skattesats getts grön färg.

Demografisk försörjningskvot

Försörjningskvoten beräknas som antal personer som normalt inte ingår i arbetskraften (0-19 år och 65+) delat med personer i arbetsför ålder (20-64 år), och är *ett* mått på den demografiska utmaning kommuner och landsting står inför. Man kan lite förenklat säga att det handlar om hur många personer varje arbetsför (d.v.s. 20-64 år) måste vara med och försörja (0-19-åringar och 65+). Försörjningskvoten brukar beräknas som kvoten mellan åldersgrupperna. Om försörjningskvoten har värdet 0,7 innebär det att det går i genomsnitt 0,7 barn, unga och gamla på 1 person i åldern 20-64 år. I Sverige uppgick försörjningskvoten år 2016 till 0,75. En låg försörjningskvot i en kommun eller ett landsting reflekterar ett gynnsamt läge, och har getts grön färg i Koladas Jämföraren.

Sysselsättning

Sysselsättning har alltid varit en fråga med hög prioritet i politiken. Den är central för bedömning av en regions livskraft, både ekonomiskt och socialt. Vi har gjort valet att använda sysselsättning i första hand som ett uppföljningsområde för ekonomisk hållbarhet, även om ett alternativ hade varit att ha med det också för social hållbarhet.

Ett vanligt mått på sysselsättningen är andel förvärvsarbete i den vuxna befolkningen, och vi använder Koladas nyckeltal för sysselsättningsgrad i befolkningen 20-64 år i urvalet. Kommuner och landsting kan i viss mån påverka sysselsättningen, även om konjunkturläge och strukturförändringar också är viktiga faktorer. I Jämföraren ges hög sysselsättning grön färg.

Tillväxt

Ett annat mål för nationell och lokal politik är ekonomisk tillväxt. För Sverige kan tillväxten beräknas med hjälp av de s.k. nationalräkenskaperna, men på kommun- eller länsnivå är det inte möjligt att göra på ett tillförlitligt sätt. För att spegla området används istället uppgifter om Antal nyregistrerade företag per 1000 invånare och Nettoinpendling (antal inpendlare minus antal utpendlare, som andel (%) av antalet förvärvsarbete invånare) som nyckeltal för ekonomiskt dynamiska områden. Tolkning av jämförelserna behöver göras med eftertanke för båda nyckeltalen. Ibland kan ett stort antal nystartade företag vara tecken på ett besvärligt arbetsmarknadsläge snarare än ekonomisk vitalitet. Och kring storstäderna ligger ofta kommuner vars befolkning arbetspendlar in till storstaden, vilket gör att de får en negativ nettoinpendling. I Koladas färdiga urval har många nystartade företag och en positiv nettoinpendling gett grön färg, vilket alltså behöver tolkas med försiktighet.

Investeringar

Genom investeringar i infrastruktur och andra reala tillgångar skapar man förutsättningar för framtida konsumtion av de tjänster t.ex. en väg eller ett sjukhus kan erbjuda. På den kommunala sidan finns på sina håll stora investeringsbehov när det gäller vatten och avlopp. Nuvarande anläggningar börjar nå slutet på sin livslängd, och en förnyelse är nödvändig. Nettoinvesteringar, efter exkludering av finansiella transaktioner, kan användas som ett aggregerat mått på i vilken utsträckning kommunen eller landstinget satsar på framtiden i form av infrastruktur och andra reala tillgångar. För landstingen redovisas förändring i materiella och immateriella tillgångar under året, vilket beskriver i vilken utsträckning landstingen investerar i sin verksamhet. Investeringar kan, precis som gäller för all annan resursförbrukning, både vara för höga och för låga. I Jämföraren har höga investeringar getts grön färg.

Forskning och utveckling (FoU)

I tillväxtsammanhang ses forskning och utveckling ofta som en investering i kunskap. Genom FoU skapas förutsättningar för investeringar och på sikt sysselsättning. Inom hälso- och sjukvården ses forskning som en naturlig del av arbetet, men på kommunsidan är det ofta mer den ”beprovade erfarenheten” som dominerat. Utrymmet för forskning när det gäller effektiva behandlingsmetoder inom socialtjänsten eller välfungerande utbildningsorganisationer är därför stort.

Utgifter för FoU kan på sikt bidra till en mer ändamålsenlig verksamhet, och SCB samlar in data från samtliga kommuner och landsting vartannat år sedan 2007. Särskilt på kommunnivå anses kvaliteten i statistiken vara relativt låg, men genom att lyfta fram den i detta sammanhang kan intresset för och därmed kvaliteten i statistiken förbättras. Höga utgifter har getts grön färg i Koladas Jämföraren eftersom det indikerar en ambition att satsa framåt, men kräver en rättvisande värdering kunskap både om inriktningen och om den lokala situationen.

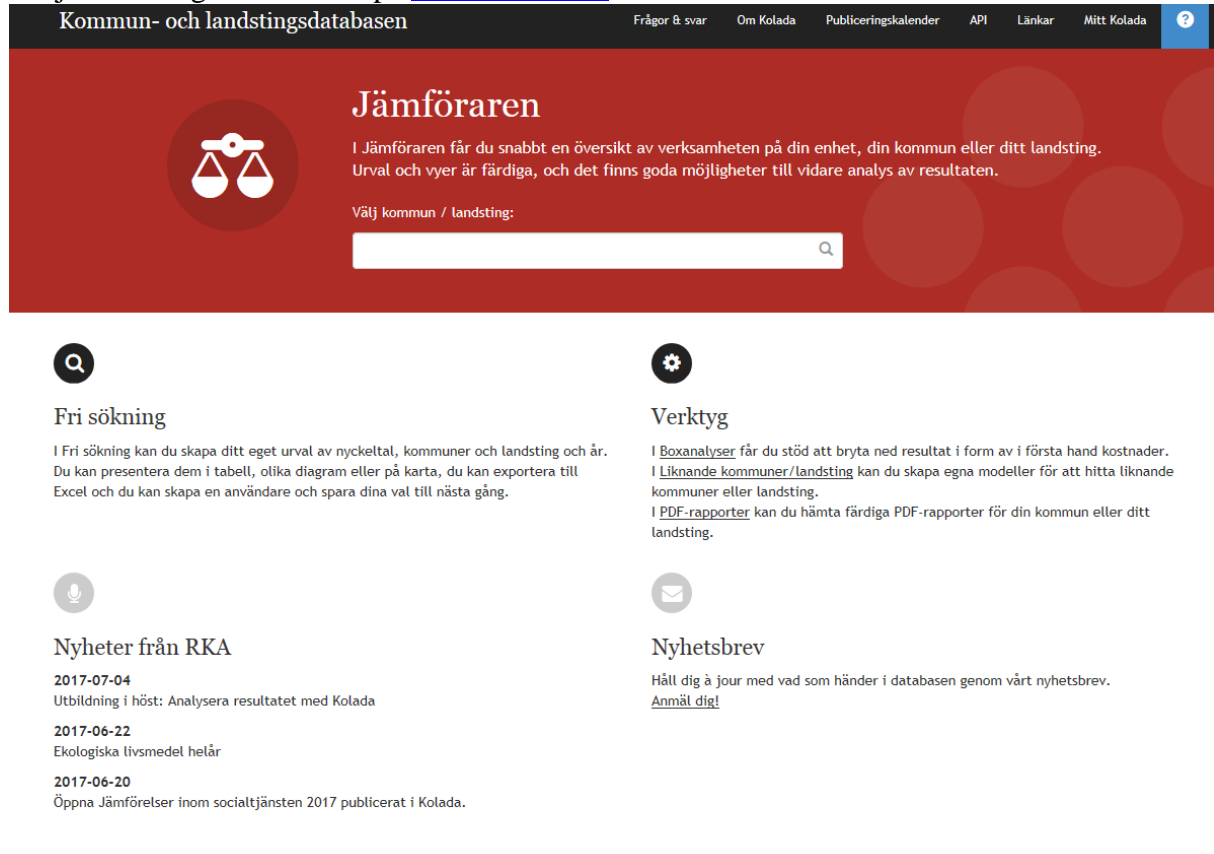
Eftergymnasial utbildning

Precis som sysselsättning är utbildning ett område med bäring på både ekonomisk och social hållbarhet. En välutbildad arbetskraft är en förutsättning för ekonomisk utveckling, men också för ett aktivt deltagande i samhällslivet över huvud taget.

På den utvecklingsnivå Sverige befinner sig idag är genomgången grund- och gymnasieskola i princip en lägstanivå. Nyckeltal för denna lägsta nivå har vi valt att redovisa på social hållbarhet. Tillväxt och utveckling kräver mer än lägstanivån, och därför har vi valt Andel av befolkningen 25-64 år med eftergymnasial utbildning som ett utbildningsnyckeltal.

Bilaga 1: Kolada – en lathund för användare

Börja med att gå till Kolada på www.kolada.se.

Kommun- och landstingsdatabasen

Frågor & svar Om Kolada Publiceringskalender API Länkar Mitt Kolada

Jämföraren

I Jämföraren får du snabbt en översikt av verksamheten på din enhet, din kommun eller ditt landsting. Urval och vyer är färdiga, och det finns goda möjligheter till vidare analys av resultaten.

Välj kommun / landsting:

Fri sökning

I Fri sökning kan du skapa ditt eget urval av nyckeltal, kommuner och landsting och år. Du kan presentera dem i tabell, olika diagram eller på karta, du kan exportera till Excel och du kan skapa en användare och spara dina val till nästa gång.

Verktyg

I [Boxanalyser](#) får du stöd att bryta ned resultat i form av i första hand kostnader. I [Liknande kommuner/landsting](#) kan du skapa egna modeller för att hitta liknande kommuner eller landsting. I [PDF-rapporter](#) kan du hämta färdiga PDF-rapporter för din kommun eller ditt landsting.

Nyheter från RKA

2017-07-04
Utbildning i höst: Analysera resultatet med Kolada

2017-06-22
Ekologiska livsmedel helår

2017-06-20
Öppna Jämförelser inom socialtjänsten 2017 publicerat i Kolada.

Nyhetsbrev

Håll dig à jour med vad som händer i databasen genom vårt nyhetsbrev. [Anmäl dig!](#)

På www.kolada.se kan du välja mellan Jämföraren där du får en ”dash-board” för den egna kommunen eller landstinget eller Fri sökning, där du gör ditt urval själv. I Fri sökning finns alla nyckeltal och du hittar dem via bläddra-funktionen. Här kan du skapa ditt eget urval för jämförelser http://www.kolada.se/index.php?_p=workspace/nt

På kommande sidor beskrivs hur du arbetar i Jämföraren.

Varmt välkommen att kontakta medarbetarna på RKA om du vill ha hjälp när du använder Kolada! http://www.kolada.se/index.php?_p=index/about

Fakta om Kolada

Kolada kan användas kostnadsfritt och kräver ingen inloggning.

Statistiken som ligger till grund för Koladas nyckeltal kommer i huvudsak från olika statliga myndigheter och Sveriges Kommuner och Landsting.

Kolada ägs av den ideella föreningen Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA), som har svenska staten och Sveriges Kommuner och Landsting som medlemmar och finansiärer.

Har du frågor om Kolada kan du maila till rka@rka.nu, eller ringa till RKA:s medarbetare. Du hittar kontaktuppgifter på sidan *Om Kolada*.

Information om RKA och vår verksamhet hittar du på www.rka.nu.

Jämföraren – se hållbarhet i din kommun eller ditt landsting

Skriv in namnet på din kommun eller ditt landsting i Jämförarens sökfält, på startsidan www.kolada.se.

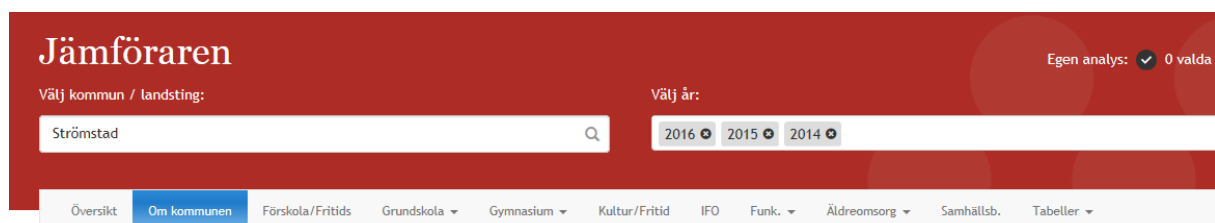

The screenshot shows the 'Jämföraren' search interface. It features a search bar with the text 'Strö' entered. Below the search bar, a dropdown menu lists 'Kommuner' with sub-items: 'Olofström', 'Strömstad', and 'Strömsund'. To the left of the search bar is a scale icon. Below the search bar, the text 'Välj kommun / landsting:' is visible. The background is dark red with a pattern of light red circles.

kning

verktyg

När sidan laddats klickar du på fliken Om kommunen.

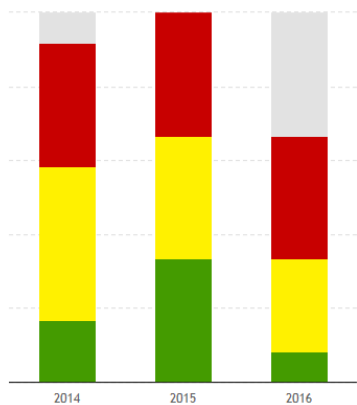
The screenshot shows the 'Jämföraren' search interface with filters. The search bar contains 'Strömstad'. To the right, there is a 'Välj år:' section with buttons for '2016', '2015', and '2014'. Below the search bar, there is a navigation menu with the following items: 'Översikt', 'Om kommunen', 'Förskola/Fritids', 'Grundskola', 'Gymnasium', 'Kultur/Fritid', 'IFO', 'Funk.', 'Äldreomsorg', 'Samhällsb.', and 'Tabeller'. The 'Om kommunen' item is highlighted in blue. The background is dark red with a pattern of light red circles.

Här ser du tre diagram för hållbar utveckling. Klicka på Visa underliggande data för att se vilka nyckeltal som ingår och era egna resultat.

Hållbar utveckling

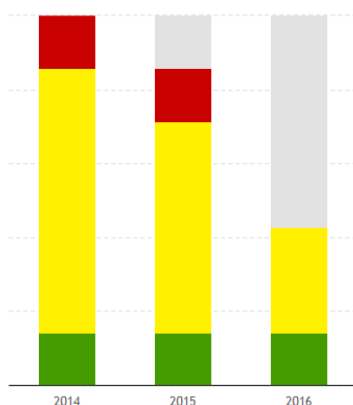

Social hållbarhet

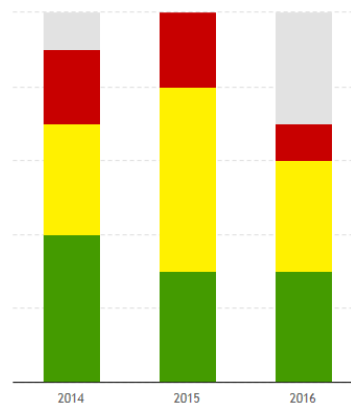
Visa underliggande data

Miljömässig hållbarhet

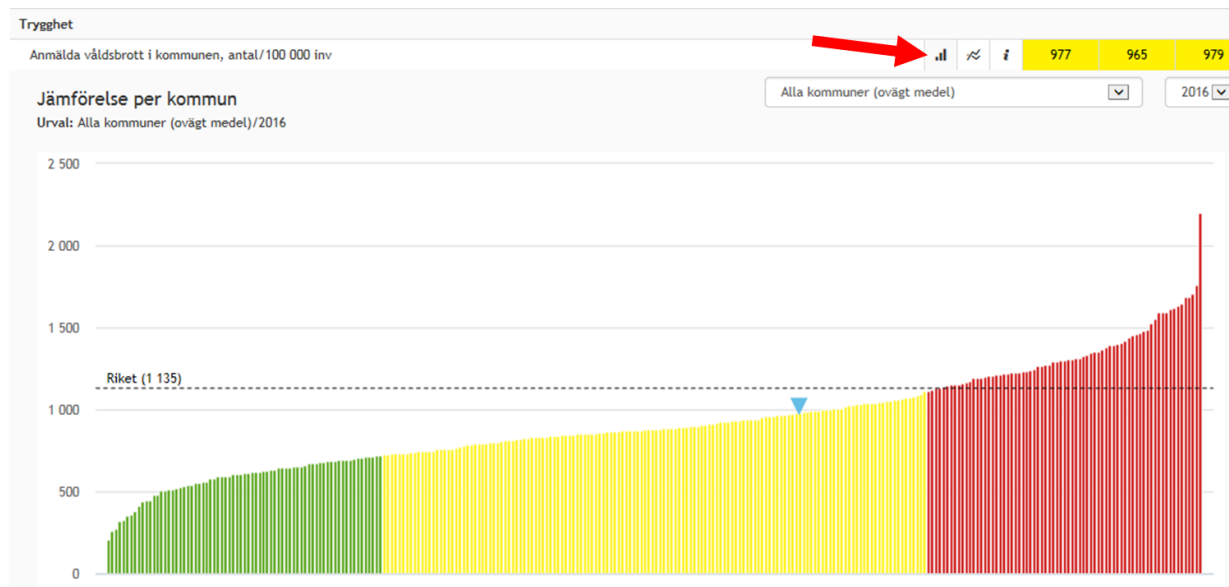
Visa underliggande data

Ekonomisk hållbarhet

Visa underliggande data

Klicka på diagramsymbolerna för att jämföra er med andra eller se utvecklingen över tid.

Trygghet

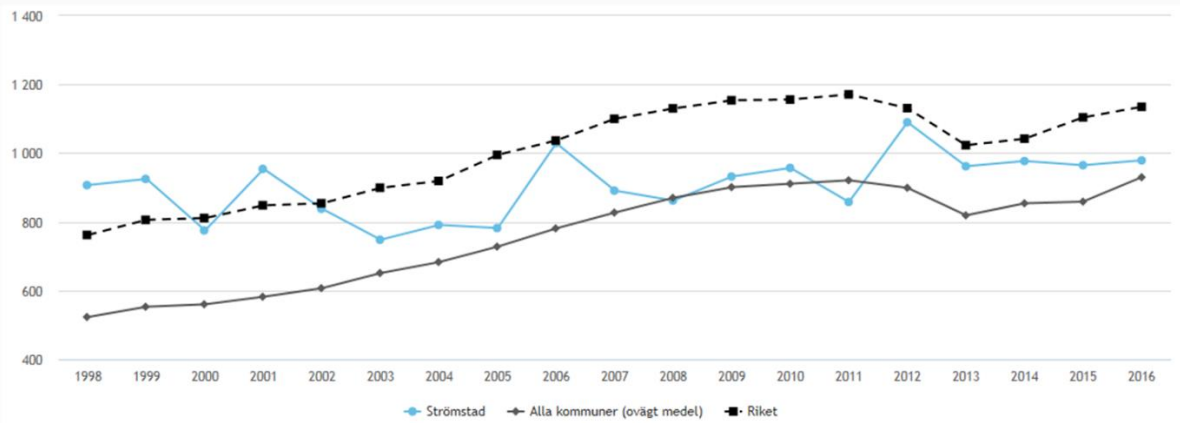
Anmälda våldsbrott i kommunen, antal/100 000 inv

977 965 979

Trend

Urval: Alla kommuner (ovägt medel)

Alla kommuner (ovägt medel)

Bilaga 2: Nyckeltal för social hållbarhet

Uppföljningsområde	Nyckeltal	ID Kolada, landsting	ID Kolada, kommun	Källa	Tidsserie från	Kön
Hälsa	Återstående medellivslängd vid födseln, år	N70401 Kvinnor N70400 Män	N00925 Kvinnor N00923 Män	SCB	Landsting och kommuner: 2000	Ja
Trygghet	Invånare 16-84 år med bra självskattat hälsotillstånd, andel (%)	U60407	U01405	Folkhälsomyndigheten Hälsa på lika villkor (HLV)	Landsting och kommuner: 2007	Ja
	Anmälda våldsbrott, antal/100 000 inv	N60400	N07403	Brottsförebyggande rådet (BRÅ)	Landsting och kommuner: 1998	Nej
Delaktighet och inflytande	Invånare 16-84 år med avsaknad av tillit till andra, andel (%)	U60422	U01413	Folkhälsomyndigheten m.fl.	Landsting och kommuner: 2007	Ja
	Hushåll som erhållit ekonomiskt bistånd i 10-12 månader under året, andel (%)	N60801	N31815	Socialstyrelsen/ SCB	Landsting:2002 Kommuner: 2011	Nej
Jämställdhet	Invånare 0-19 år i ekonomiskt utsatta hushåll, andel (%)	N62900	N02904	SCB	Landsting och kommuner: 2007	Nej
	Långtidsarbetslöshet 25-64 år, andel (%) av bef	N60954	N00955	Arbetsförmedlingen och SCB	Landsting och kommuner: 2006	Ja
Grundläggande utbildning	Valdeltagande i senaste kommun/landstingsvalet (%)	N65402	N05401	Valmyndigheten och SCB	Landsting och kommuner: 1994	Nej
	Lönegap median kvinnor - median män, kr	N60953	N00951	SCB	Landsting och kommuner: 1998	Nej
Grundläggande utbildning	Elever i åk 9 som är behöriga till yrkesprogram, andel (%)	N60802	N15428	SCB och Skolverket	Landsting:2011 Kommuner: 1998	Ja
	Gymnasieelever med examen eller studiebevis inom 4 år, hemkommun, andel (%)	-	N17457	SCB	Kommuner: 2015	Ja

Bilaga 3: Nyckeltal för miljömässig hållbarhet

Uppföljningsområde	Nyckeltal	ID i Kolada, landsting	ID i Kolada, kommun	Källa	Tidsserie från	Kön
Resurshushållning	Avfallsåtervinning i sjukhusfastigheter, andel (%)	U60551	-	Egna uppgifter i landstinget	Landsting:2014	Nej
	Resor med kollektivtrafik, resor/inv	N60404	-	Trafikanalys	Landsting:2003	Nej
	Energianvändning i verksamhetslokaler, kWh/kvm BRA	U60495	-	Egna uppgifter i landstinget	Landsting:2000	Nej
	Insamlat hushållsavfall, kg/inv	-	U07801	Avfall Sverige	Kommun:2011	Nej
	Hushållsavfall som samlats in för materialåtervinning, andel (%)	-	U07414	Avfall Sverige	Kommun:2008	Nej
	Slutanvändning av energi totalt, MWh/inv	-	N45905	Energimyndigheten, SCB	Kommun:2009	Nej
Växthusgaser	Utsläpp av växthusgaser, ton CO2-ekv/inv	N60804	N00401	RUS, Nationella emissionsdatabasen	Landsting och kommuner:2005	Nej
Förnybar energi	Förnybara drivmedel i kollektivtrafiken, andel (%)	U60496	-	Trafikhuvudmännen, Energimyndigheten	Landsting:2009	Nej
Giftfri miljö	Antibiotikaförsäljning, recept/1000 (medelbefolkning) inv	N60405	N00404	Socialstyrelsens läkemedelsregister, SCB	Landsting: 2006 Kommuner:2007	L: Nej K: Ja
Biologisk mångfald	Ekologisk odlad åkermark, andel (%)	N60805	N00403	Jordbruksverket	Landsting och kommuner:2009	Nej
	Ekologiska livsmedel i landstingets/ kommunens verksamhet, andel (%)	U60494	U07409	Egen undersökning i kommuner och landsting	Landsting:2009 Kommuner:2008	Nej

Bilaga 4: Nyckeltal för ekonomisk hållbarhet

Uppföljningsområde	Nyckeltal	ID Kolada, landsting	ID Kolada, kommun	Källa	Tidsserie från	Kön
Offentlig ekonomi	Resultat före extraordinära poster koncern, kr/inv	N63003	N03111	SCB	Landsting: 1995 Kommun: 1996	Nej
	Soliditet koncern, (%)	N63008	N03110	SCB	Landsting: 1995 Kommun: 1996	Nej
	Skattesats, (%)	N60918	N00901	SCB	Landsting och kommun: 1995	Nej
Demografisk försörjningskvot	Demografisk försörjningskvot	N60937	N00927	SCB	Landsting och kommun: 1998	Ja
Sysselsättning	Förvärsarbetande invånare 20-64 år, andel (%)	N60927	N00914	SCB	Landsting och kommun: 1997	Ja
Tillväxt	Nyregistrerade företag, antal/1000 invånare	N60933	N00941	Bolagsverket, SCB	Landsting: 1994 Kommun: 1995	Nej
	Nettoinpendling, andel (%)	N60934	N00924	SCB	Landsting och kommun: 1998	Ja
Investeringar	Landsting: Förändring i materiella och immateriella tillgångar under året, kr/inv	N63099	N03141	SCB	Landsting: 2012 Kommun: 2011	Nej
	Kommun: Nettoinvesteringar exkl. finansiella investeringar, kr/inv					
Forskning och utveckling	Kostnad forskning och utveckling, kr/inv	N63100	N03142	SCB	Landsting och kommun: 2007	Nej
Eftergymnasial utbildning	Invånare 25-64 år med eftergymnasial utbildning, andel (%)	N60800	N01982	SCB	Landsting och kommun: 2000	Ja